

LBRIS

We know
books

CĂTĂLIN NEGOIȚĂ
coordonator

MEDIAMORFOZE IX

**RĂZBOIUL HIBRID
REFLECTAT ÎN MEDIA**

TRITONIC

Tritonic Books

București – 2024

CUPRINS

Cuvânt înainte	7
Ștefania BEJAN	
Educația media – un aliat în războiul cu fake news	11
Daniela-Aura BOGDAN	
Războiul hibrid în Ucraina. Teme predilecte în warfeed	27
Radu CARP	
Războiul hibrid = război clasic + dezinformare	43
Georgiana DRĂGHICI (POPESCU)	
Aspecte privind dreptul la libera exprimare în spațiul virtual	53
Andrei DUMBRĂVEANU	
Partizanii războiului hibrid purtat de Federația Rusă în Republica Moldova, pe arena mediatică	65
Delia DUMINICĂ	
Programele de Educație media derulate de Centrul pentru Jurnalism Independent	83
Valentina ENACHI	
Războiul hibrid versus Identitatea națională: Considerente	93
Gheorghe-Ilie FĂRTE	
Laitmotive ale propagandei anti-ucrainene în sfera mediatică românească	105
Alina ILINCA, Liviu Marius BEJENARU	
Războiul informațional: deprinderi vechi și metode noi ...	131
Carmen IONESCU	
Războiul din Ucraina, o încercare fără precedent pentru agențiile de presă	147

Gabriel KLIMOWICZ

Distrugerea democrației prin mass-media 163

Oana-Andreea NAE Influența mass-media în războiul hibrid. Forme ale
războiului viitorului ..... 179**Cătălin NEGOIȚĂ**Război împotriva Occidentului, în media și social
media românească ..... 193**Delia-Andreea OPREA**Discursul propagandistic contemporan. Context,
tehnici, dimensiuni ..... 223**Mihaela OZARCHEVICI, Andrei ANDO**Criza combustibililor în România, în contextul
războiului din Ucraina ..... 241**Anatol PETRENCU**Războiul agresiv al Federației Ruse împotriva Ucrainei:
analiza situației actuale ..... 259**Elsa STAVRO**Războiul hibrid sau cel cu dușmanii imaginari?
Reminiscentele neîncrederii în media, în societatea
albaneză contemporană ..... 269**Sorin-Gheorghe SUCIU**Mass-media, parte a himerei noastre cea de toate
zilele și războiul omului întru ființă ..... 283**Raluca TUDOR**

Războiul imaginilor în războiul hibrid din Ucraina 297

Enache TUȘARăzboiul hibrid ca mecanism de echilibru
geostrategic al Federației Ruse, după colapsul URSS ..... 315**Carmen UNGUR-BREHOI**

Amenințarea „războiului hibrid” în presa bihoreană 331

EDUCAȚIA MEDIA - UN ALIAT ÎN RĂZBOIUL CU FAKE NEWS

Ștefania BEJAN¹

Relația dintre războiul hibrid și media – ca temă a unei conferințe internaționale – poate provoca, deopotrivă, decidenți aflați în structuri ministerial-militare, specialiști în comunicare geo-strategică, istorici, jurnaliști, analiști militari, cercetători din domenii conexe, adepți ai gândirii critice, sociologi, psihologi, logicieni, arhiviști, bibliotecari, universitari specializați în comunicarea de masă etc. Devine cu atât mai interesant când domeniile de studiu circumscrise unui astfel de subiect „dau semne” de stimulare a dialogului în direcții precum: **tipuri de războaie hibride; agenții de influență în războiul hibrid; miza războiului hibrid – democrație vs. autoritarism/totalitarism; parteneri și inamici în războaiele hibride; cine ne apără de efectele războiului cibernetic?; senzaționalul în media și inducerea stării de psihoză colectivă...; educația media – premisă a apărării democrației.**

Reprezintă sintagma „război hibrid” o noutate? Putem alătura cele două cuvinte, fără riscul de a greși/exagera? Cu înțelesul său general de **conflict**, substantivul „război” se situează între sensuri figurate (neînțelegere, vrajbă, gâlceavă, deci ceartă) și accepțiuni care țin de sensul propriu: „conflict armat (de durată) între două sau mai multe grupuri, categorii sociale sau state, pentru realizarea unor interese economice și

¹ Conf. univ. dr., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

politice”; război civil; război rece; război psihologic; stare de război (*DEX*). Ultimele patru formulări oferă explicațiile necesare nuanțării în raport cu sensul „tare”, principal, unanim acceptat. Astfel, războiul civil indică plasarea conflictului armat în granițele unei țări, cu scopul păstrării/schimbării ordinii politico-statale existente, în timp ce, războiul rece se definește ca „stare de încordare, de tensiune în relațiile internaționale, provocată de politica de ostilitate a unor state față de altele”, fără să se dezvolte un veritabil conflict armat. În parte, războiul psihologic „se oglindește” în războiul rece (pentru că avem de-a face tot cu tensiune), însă „arsenalul” pus în operă depășește încordarea, întrucât hărțuiala nervoasă, psihică are drept scop „de a zdruncina moralul forțelor adverse și de a demoraliza populația”. În forma celei mai concise concluzii referitoare la război, oamenii (ostașii, luptătorii, soldații, militarii) se luptă; are loc o bătălie cu învingători și învinși.

Sensul propriu al substantivului „hibrid” este de organism rezultat în urma încrucișării a „doi indivizi de specii, de soiuri, de genuri sau de rase diferite”. Ca adjectiv, și în sens figurat, hibrid – cu trimitere la idei, fapte – înseamnă „alcătuit din elemente dispartate; lipsit de armonie”. În formularea „război hibrid” avem, deci, prezența conflictului (obligatoriu armat!) și unei anomalii, nepotriviri, dizarmonii, monstruoșității – hibridarea. Ce poate fi mai hidos și anormal decât înfruntarea cu ajutorul armelor, în combinație cu hidoșenia prin încrucișare forțată, contra naturii?!

Indiferent că acceptăm paternitatea expresiei „război hibrid” ca aparținând lui James Mattis și Frank Hoffman ori lui Evgheni Messner, niciunul din „chipurile” lingvistice: amalgam de „convențional, tactici de guerilă și teroriste, folosirea elementelor informative, de dezinformare și știri false, precum și diseminarea lor pe Internet” (Cătălin Negoită), „război de nouă generație”, „războiul viitorului”, „amenințări

asimetrice”, „măsuri de contracarare a revoluțiilor colorate”, „război dus cu arme virtuale”, „insurecțional” etc. nu limpezește amestecul de luptă și anormalitate. Nu există o logică a acestei „rețete”, chiar dacă încercările explicative nu au lipsit în ultimii ani.

Prin ce se arată **altfel** acest tip inedit de conflict militar-informațional, cu mult fals și enorm de multă emoție în mediatizare? A invada pentru cucerirea teritoriilor nu mai reprezintă demult o miză pentru agresorii preocupați acum de „îngenunchierea” minții celor atacați în războaie numite „ale anilor care urmează”, „de nouă generație” (E. Messner), „hibrid” etc. Sunt confruntări care au depășit granița strict statală și militară, a strategiilor și tacticilor puse la lucru pe clasicele câmpuri de luptă, dovedindu-se astăzi sofisticate și perverse, nemiloase nu doar cu soldații, ci cu toată „lumea inamică”: civili de toate vârstele, statele în suma instituțiilor lor, valorile democrației...

Distrugerea unui stat din interior – prin generarea panicii generalizate, demoralizarea armatei, cultivarea neîncrederii în proprii lideri politico-economici –, rapidă și mult mai ieftină decât printr-o confruntare militară convențională (C. Negoită) produce pierderi iremediabile în tabăra adversarului. Este un „război la preț redus”, un „război nevăzut”, care combină magistral inteligența umană și artificială și care aduce pe „câmpul” de luptă armele convenționale doar la final, dacă mai este cazul. Nu este un conflict cu mari pierderi de vieți omenești, ci unul cu imense câștiguri în pervertirea credințelor și convingerilor celui agresat, învins și determinat să accepte jocul învingătorului, condițiile și țelurile acestuia.² În conflictul marcat de neclaritatea dintre pace și război se atacă prin intermediul artei comunicării, în care manipularea,

² Gabriel Klimowicz, *Fake news în războiul hibrid*, în: Cătălin Negoită (coord.), *Mediamorfoze V. Reflectare, (de)formare și fake news în spațiul mediatic și cultural*, Editura Tritonic, București, 2020, p. 236.

minciuna, înșelătoria înlocuiesc puștile, tancurile și rachetele. Exemplul tipic este ocuparea Crimeii, în urma a zece ani de război hibrid practicat de Marele Agresor, ajungându-se la fratricid crimean, în folosul Kremlinului.³

Prin ce tactici este posibilă realizarea unui astfel de scenariu, în care se obține „sfada” între grupurile și categoriile sociale, fragilizarea deciziilor, funcționarea nestingherită a agenților de influență – de la nivelul parlamentarilor, până la lideri de opinie, specialiști în varii domenii, canale ale comunicării de masă cu audiență și mare influență? Lesne, dacă au loc: „sugrumarea” informațiilor purtătoare de adevăr, privilegierea reacțiilor emoționale – mai cu seamă a emoțiilor negative de tipul frică, ură⁴ – vehicularea prin *Old* și *New Media* a temelor false.

Despre acest tip monstruos de conflict se știe că implică toți actorii sociali, creează rețele de suspiciune și asfixiază dialogul bazat pe argumente, fertilizează „terenul” mental propice teoriilor conspirației. Cum este posibil, într-o lume a accesului la informații, un ev al libertății de expresie, al NTC, Internetului – cu toate avantajele pentru omul post-modern? Prin folosirea *New Media*, în disprețul principiilor morale – pe de o parte (Nu puțini cercetători ai fenomenului fake news consideră că „Suntem complet responsabili de modul în care propagăm informația în social media și de conținutul acesteia. În final, adevărul ține și de comportamentul nostru în mediul online, de etica profesională și de cea

³ *Ibidem*, p. 237.

⁴ Explicația unui epistemolog român contemporan, la mecanismul apelului agentului manipulator la emoțiile consumatorului de informații mediatizate este următoarea: „În context emoțional, avem tendința să dezactivăm filtrul de gândire critică și să lăsăm reacțiile pătimașe să vorbească în locul rațiunii. Cu asta se joacă știrile false, se joacă cu mintea noastră, sub imperiul emotivității. Fiindcă emotivitatea ne duce din sistemul doi, de gândire lentă, în sistemul unu, de gândire rapidă, intuitivă” (Sorin Costreie).

personală”⁵); din pricina lipsei educației media (care să stimuleze dezvoltarea gândirii critice) la majoritatea publicului – pe de alta. Accesarea unor surse îndoielnice de informare și credulitatea în relația cu orice emitent al mesajelor vehiculate în spațiul public favorizează atingerea scopului de către marii jucători la „bursa geopolitică” a momentului.

Din perspectiva unor cercetători ai fenomenului fake news prezent în războiul hibrid, etapele manipulării în operaționalizarea știrilor înșelătoare cu intenție vădit manipulatorie sunt: lansarea; răspândirea; notorietatea și credibilitatea fake news; generalizarea; alăturarea opoziției politice; indignarea civică prin implicarea societății civile; intervenția media de socializare; manifestații de stradă; reacția autorității; dezbinarea populației; demisia guvernului.⁶

Și dacă „rețeta” sus-menționată nu se aplică *ad literam* în toate spețele care țin de războiul hibrid, din exemple punctuale și de actualitate se poate demonstra că există suficiente elemente viabile mecanismului manipulării, prin știri înșelătoare. De pildă, necesitatea unui public numeros, nu tocmai expus la subiecte socio-economico-politice, cu un nivel al școlarității care nu depășește media și – am adăuga – cu predispoziție la teorii ale conspirației. Apoi, preluarea, de către canale ale comunicării de masă (inclusiv unele cu pretenții de profesionalism), a informațiilor vădit false, fără să facă o minimă verificare, iar de aici, sporirea credibilității publicului în informațiile vehiculate și conferirea unei aure de adevăr. Avalanșa de distribuire, comentarii, influență provine din „intrarea în scenă” a rețelelor cu miză de socializare. De aici, până la considerarea cvasiunanimă că lucrurile

⁵ Oana Nae, *Impactul fake news în viața publicului larg. Capacitatea de a influența adevărul și deciziile populației*, în: Cătălin Negoită (coord.), *Mediamorfoze V. Reflectare, (de)formare și fake news în spațiul mediatic și cultural*, Editura Tritonic, București, 2020, p. 313.

⁶ Gabriel Klimowicz, *op. cit.*, pp. 243–247.

stau întocmai așa cum au fost mediatizate, nu mai este decât un pas, apăsător prin discursul public al liderilor de opinie, politicienilor, analiștilor de toate „culorile”...

Știrea falsă poate fi socotită congenă știrii purtătoare de adevăr. Nu este „vina” mitologiei, în care Minciuna trage pe sfoară Adevărul, îmbiindu-l (Să nu uităm, Adevărul este reprezentat în ipostază feminină!) la o îmbăiere în doi și-i fură hainele, lăsându-l gol și rușinat de a umbla dezgolit, motiv pentru care, neavând încotro, Adevărul se înveșmântează în straietele abandonate de Minciună și începe să umble așa... Ne referim și la definirea minciunii ca absență a adevărului, la minciuna prin omisiune, la posibilitatea de ascundere a adevărului prin intermediul minciunii, la înfățișarea mincinoasă, contrafăcută a unor informații, pentru a părea adevărate...

Socotită un comportament mai cu seamă greșit, negativ, dăunător, deviant, minciuna este regăsită în AND-ul social al omului, dintotdeauna, uneori cu accente de normalitate, în sprijinul bunei conviețuiri. De la minciunile nevinovate ale copiilor și minciunile protector-simpatizate ale îndrăgostiților, la folosirea minciunii pentru beneficii pecuniare, politice, de control mental generalizat etc., drumul s-a scurtat nepermis, dar treptat, în comunicarea publică. Existența minciunii a dat și roade dulci-necesare, precum construirea conceptului de adevăr „numai opunându-l minciunilor și falsităților”⁷. În exprimarea lui Jon Barwise și John Perry, „Dacă oamenii ar spune numai ce știu că este valabil n-am mai fi în stare să recunoaștem adevărul drept o caracteristică a unor afirmații și nu a altora. Însă, tocmai datorită faptului că oamenii încalcă uneori convențiile limbajului, cu sau fără bună știință, reușim să distingem prezența adevărului în unele mesaje”⁸.

⁷ John Arundel Barnes, *Sociologia minciunii*, Editura Institutul European, Iași, 1998, p. 106.

⁸ Jon Barwise, John Perry, *Situations and attitudes*, MIT Press, Cambridge, Mass., 1983, p. 18.

Deși, în concepția unui sociolog de talia lui J.A. Barnes, între minciună și înșelăciune există diferență (înșelăciunea fiind antonimul adevărului, dar și cea care circumscrie minciuna), iar „tratamentul” teoreticienilor a insistat asupra minciunii, în timp ce atitudinea critică la adresa înșelăciunii a cam lipsit, abordarea actuală a fake news nu merge prea departe cu rafinamentul, de cele mai multe ori constatându-se semnul echivalenței între fals și înșelătorie: știre falsă este socotită totuna cu știrea înșelătoare. Dar nici în tandemul adevăr-minciună, lucrurile nu au stat diferit, adevărul fiind un privilegiat al filosofilor, iar minciuna – un subiect relativ neglijat, inclusiv de sociologi, psihologi, psihiatri.

Din puținele studii reies, însă, lucruri foarte interesante: minciuna – înțeleasă ca inducere în eroare prin cuvinte – capătă conotații de înșelătorie, amăgire, auto-amăgire; oamenii posedă înclinația de a minți, dar preferă cel mai adesea rostirea adevărului; copiii își construiesc independența și autonomia prin folosirea minciunii (Joseph Smith, Charles V. Ford, Brian H. King, Marc H. Hollender); adulții își testează limitele mințind; „A învăța să minți cum trebuie este un pas fundamental în procesul de socializare a ființei umane”⁹, „prin talentul de a spune minciunile potrivite la momentul potrivit, și persoanelor potrivite”, **potrivit** având sensul de ceea ce poate asigura succesul total al unei înșelătorii – susține Barnes; prin minciună este asigurat „echilibrul narcisistic”; începutul conștiinței se află în prima minciună; succesul minciunilor se întemeiază pe naivitatea celor care le cred adevărate.¹⁰

Minciunile, aceste „prelucrări ale adevărului”, „inexactități terminologice”, „reprezentări greșite în scop strategic”, afirmații cu scopul inducerii în eroare a naivilor, „climatul de opinie”, „adevăruri înșelătoare”, „teorii amăgitoare și practici viclene” – și orice alte „definiții” ar mai putea presupune

⁹ *Ibidem*, p. 112.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 113–116.

–, au în „codul genetic” intenția de a induce în eroare, de a înșela. Prezumția de inocență a mincinosului nu funcționează nici măcar atunci când destinatarul mesajului mincinos se auto-înșală, crezând că un neadevăr este adevărul gol-goluț ori când, din naivitate, receptorul crede că e falsă tocmai afirmația veridică. Sf. Augustin a spus-o cum nu se poate mai bine: „Căci o persoană trebuie judecată dacă minte sau nu după intenția aflată dincolo de vorbele sale, și nu după adevărul sau falsitatea spuselor propriu-zise”.

Cu certitudine, în istoria comunicării de masă a existat un moment (1835) în care s-a rostit clar „știre înșelătoare”; apoi, un 1890, în care s-a găsit un nume jurnalismului certat cu adevărul și corectitudinea (*yellow journalism*); o perioadă recentă (după 2000), de intensă asociere a unor evenimente politico-electorale cu strategii manipulatorii asigurate de conținuturi intenționat mincinoase, vehiculate cu scopul de a abate interesul public de la subiecte importante și serioase. Există considerații cu valoare universală privitoare la pagubele produse de informațiile purtătoare de fals și senzational, cu pretenție de știri: abaterea jurnaliștilor de la deontologie, canalul perfect de diseminare – *social media* –, scăderea credibilității în mass-media, incapacitatea verificării noianului de informații, specific epocii infodemiei.¹¹ Luând seamă la diverse tipologii privitoare la fake news, reține atenția cea semnată Nicola Watts, în care se succed: 1) satira sau parodia; 2) știrile înșelătoare prin prezența parțială a adevărului și utilizare în context greșit; 3) știri cu un conținut minim de adevăr, insuficient verificate și care sunt folosite în scop partizan; 4) știrile care nu se sprijină pe fapte, dar care întrețin comunicațional o anumită narațiune, în care „intră în joc” prejudecățile inconștiente; 5) știrile cu vădită intenție înșe-

¹¹ *World Trends in Freedom of Expression and Media Development: Global Report 2017/2018*, UNESCO, unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261065, accesat la 08.08.2024.

lătoare, fabricate de așa manieră încât să cucerească publicul prin simpla aparență de real, adevărat¹², inclusiv sub forma *deep fake*.

Mai nou, este vorba nu doar despre capacitatea și viteza de diseminare a informațiilor false, ci și despre număr: preluarea de către zeci de bloguri, retransmiterea de către sute de site-uri, postarea în mii de conturi de social media, lectura a sute de mii de utilizatori.¹³ Ne aflăm într-o epocă a măiestriei împachetării și vânzării informațiilor înșelătoare, în moduri năucitoare, departe de ceea ce Ralph Keyes caracteriza, cu două decenii în urmă: spunerea minciunilor „de regulă, cu ezitare, un pic de neliniște, un pic de vinovăție, puțină rușine, măcar un pic de timiditate”¹⁴. Dimpotrivă, în „epoca post-adevărului”, oamenii au deprins lecția ne-rușinării în „manipularea adevărului”, eliminând jena, vinovăția în contrafacerea sau ignorarea veridicității. Ce se petrece astăzi: „fiind oameni inteligenți, am inventat motive raționale pentru manipularea adevărului, astfel încât să putem să ne simțim nevinovați. Eu numesc asta post-adevăr”¹⁵.

Vremea post-adevărului este cea în care:

- a) emoțiile și credințele iau locul obiectivității faptelor;
- b) contrar istoriei comunicării de masă, credințele personale pot fi dislocate, culmea, cu ajutorul rațiunii, iar nu în disprețul mecanismelor ei, iar cea mai bună dovadă este repre-

¹² Nicola Watts, *5 Types of „Fake News” and Why They Matter*, <https://www.ogilvy.com/ideas/5-types-fake-news-why-they-matter>, accesat la 08.08.2024.

¹³ *Can Data Science Deliver a Fake News Detector?*, <https://www.youtube.com/blog/pages/can-data-science-deliver-a-fake-news-detector-298097862?v=164541>, accesat la 07.08.2024.

¹⁴ Ralph Keyes, *The Post-Truth Era: Dishonesty and Deception in Contemporary Life*, St. Martin`s Press, New York, 2004, *apud* Bogdan Oprea, *Fake news și dezinformare online: recunoaște și verifică. Manual pentru toți utilizatorii de internet*, Editura Polirom, Iași, 2021, p. 109.

¹⁵ *Ibidem*.

zentată de efectul „camerelor de ecou”, în care funcționează „manipularea încrederii”. În opinia lui C Thi Nguyen, două fenomene se manifestă în procesul îndepărtării de convingerile fundamentale și al excluderii sistematice a surselor de informare: *camerele de ecou* și *bulele epistemice*. Pe de o parte, ești într-o bulă epistemică atunci când nu auzi alte „voci”, ca urmare a omiterii - excluderii vocilor relevante, din cel puțin două rațiuni: ca să nu ne situăm în disonanță cognitivă sau ca să obținem acord cvasi-total din partea comunității informaționale în care funcționăm. Pe de altă parte, prin camera de ecou se discreditează alte voci relevante, obținându-se astfel anularea încrederii în cei din afara „cercului” în care ne simțim confortabil, din punct de vedere informațional.¹⁶

Preluând demonstrația autorilor Kathleen Hall Jamieson și Frank Cappella – *Echo Chamber: Rush Limbaugh and the Conservative Media Establishment* –, Nguyen va concluziona că membrii unei camere de ecou sunt aidoma unui cult, caracterizat prin închidere și încredere redusă în exterior, soluția „spargerii camerei” nefiind „fluturarea” faptelor sub ochii adeptilor, ci atacul la rădăcină, țintind repararea încrederii fracturate¹⁷;

- c) faptele dispar pur și simplu din „economia” comunicării;
- d) fiecare este liber să-și aleagă ce realitate dorește, inclusiv una pe care și-o imaginează;
- e) prejudecățile „bat” dovezile;
- f) minciuna este premiată (acceptarea ei era prea puțin!);
- g) falsificarea realității reprezintă afirmarea puterii;
- h) se constată fluiditatea credințelor¹⁸;

¹⁶ C Thi Nguyen, *Escape the Echo Chamber*, <https://aeon.co/essays/why-its-as-hard-to-escape-an-echo-chamber-as-it-so-flee-a-cult>, accesat la 08.08.2024.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Stephan Lewandowsky, Ulrich K.H. Ecker, John Cook, *Beyond Misinformation: Understanding and Coping with the «Post-Truth» Era*, în: *Journal of*

i) „efectul de turmă” în rândul celor care presupun împărtășirea pe scară largă a informațiilor generate de oameni sau AI.

După ilustrarea tehnicilor de „sugrumare” a informațiilor purtătoare de adevăr și privilegierea reacțiilor instinctiv-emoționale (mai cu seamă a emoțiilor negative, de tipul frică, ură), triumghiul veninos al funcționării fake news în războiul hibrid este completat de vehicularea prin *Old* și *New Media* a temelor false. Ne aflăm în „momentul” reapariției războiului, propagandei și urii – cum afirmă M. Voicu –, observând că „minciuna și discursul instigator la ură s-au instalat în spațiul public”, moment crucial, când devine cu atât mai necesar să fim atenți la dezinformare, vehicularea marilor narațiuni de tip fake, populism.¹⁹

Din februarie 2022 (declanșarea „operațiunilor speciale” ale Rusiei împotriva Ucrainei), circulă conținuturi din categoria **dezinformare** sub titluri precum: *UE forțează România să renunțe la Constituția și suveranitatea sa; Minele amplasate de Ucraina pot arunca în aer Marea Neagră, provocând un cataclism; Avertizorii publici sunt „turnători” la fel ca foștii colaboratori ai Securității; Regimul sovietic nu a organizat foametea din Basarabia; Prezența militară rusă în Transnistria este „piatra de temelie” a securității în întreaga regiune.*

Narațiunile prezente sunt înfățișate de *Veridica* drept aberații informaționale, cu scopul de a înșela publicul și a-i stârni emoții și sentimente specifice unor subiecte alarmante, amenințătoare, în dezacord cu realitatea, periculoase pentru armonia socială și democrație: a) UE obligă România să renunțe la propria Constituție; b) Prin PNRR, țara noastră își

---

Applied Research in Memory and Cognition, 2017, vol. 6, nr. 4, pp. 353–369, apud B. Oprea, *op. cit.*, pp. 109–110.

¹⁹ Marian Voicu, *Cuvânt înainte*: la Marian Voicu, Cătălin Gomboș (editori), *Războiul lui Putin cu lumea liberă. Propagandă, dezinformare, fake news*, Editura Omnium, București, 2022, p. 5.